Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY.

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. | Число 281. | Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 3. грудня, 1921. | VOL. XXIX. | No. 281. | Jersey City, N. J., Saturday, December 3, 1921. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЮНІЇ КРИТИКУЮТЬ ОРЕЧЕННЄ ЗЕЛІЗНИЧОЇ РАДИ

НЮ ЙОРК, 1. грудня. — Хоч Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав ще не оголосила публично цілого тексту свого оречення, юнійні урядники уже висловилися про нього зовсім непохлібно.

Вся критика відноситься передусім до тої части оречення, де говориться про „отверту шапу". Кількох юнійних урядників висловило свою думку, що оречення про „отверту шапу" не може скасувати тих прав, які юнії уже собі здобули на американських зелізницях, але старається дати основу під стремлінне зелізниць до заведення такої „отвертої шапи", як се розуміють зелізниці.

Кількох юнійних урядників критикувало Раду також за її обчислення ощадностий, які зелізниці малиби поробити на будуче на основі нового оречення. Вони висказували сумніви, чи ощадности будуть такі великі, як Рада представляє.

КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК ПОШИРЯЄТЬСЯ НА ШІКАҐО.

ШІКАҐО, 1. грудня. — Понад 5,000 кравецьких робітників, занятих у варстатах підприємців, згуртованих в Шікаґо Кловк енд Сут Менюфекчерінь Асосіейшен, вийшли нині на страйк, щоби запротестувати проти недавно проголошеного заведення заплати від штуки.

Предсідатель кравецької юнії заявив, що юнія має досить гроша на піддержанне страйку, хочби він мав тревати пів року. Представник товариства босів знов заявив, що боси не будуть тепер навіть робити старань починати роботу страйколомами.

Подібно як в нюйорськім та філаделфійськім страйку основою страйку та його безпосередною причиною було знесенне заплати на тиждень та заведенне заплати від штуки, а також замінення 44-годинного тижня праці 49-годинним. Шістьдесять пять кравецьких фірм в місті виставило нині оповіщення своїм робітникам про нові правила праці та заплати, і робітники зараз вийшли на страйк. Страйкуючі се переважно мущини. Нові правила праці проголосили майже виключно шапи, виробляючі жіночу одіж. Шікаґовські кравці виробляють коло 20 процент (т. є. коло одної пятої) жіночої одежі, вироблюваної в цілих Злучених Державах. Вся вартість сеї одежі виносить коло 60 міліонів долярів.

ЯПАНСЬКИЙ ДИПЛЬОМАТ ПРОПОНУЄ АНҐЛІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКО-ЯПАНСЬКЕ ПОРОЗУМІННЄ.

ВАШІНҐТОН, 1. грудня. — Серед політиків, зібраних на вашінґтонській конференції, викликала велике зацікавленнє думка, піддана японським представником Катаро Кочузукі. Сей японський політик пропонує, щоби Япан, Анґлія та Злучені Держави заключили зі собою потрійний союз. Таке порозуміннє пропонує він на случай, якби анґлійсько-японське порозуміннє розбилося наслідком вашінґтонської конференції. Він каже, що ціллю анґлійсько-японського порозуміння було здержати російську експанзію на схід, в напрямі Китаю, Кореї, Індії та Тихого Океану. З огляду на те, що Росія уже не представляє тепер ніякої небезпеки, японсько-анґлійський союз непотрібний і його можна заступити потрійним порозуміннем Анґлії, Япану і Злучених Держав щодо справ, які їх обходять.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ПОРТЛЕНД, Ореґон, 1. грудня. — Дві милі від Селіло зударилися два поїзди, а саме: поспішний поїзд, їдучий на схід Портленд-Споккейн Лимитид та їдучий на захід поспішний поїзд зелізниці Ореґон-Вашінґтон Рейлровд енд Навіґейшен Ко. Наслідком зударення погибло на місци шість осіб, а 60 було ранених. Межи погибшими є морський жовнір, що стеріг почтового воза на основі недавного розпорядку департаменту почт та війни про охорону почти перед розбишаками. Ранених відіслано до Портленду на спеціяльнім поїзді, який приїхав з того міста з лікарями, лікарками та сестрами милосердя.

Причиною нещастя було замішанне, яке завелося в руху ореґонсько-вашінґтонської зелізниці від коли торами сеї зелізниці стали їздити також поїзди другої зелізниці, на котрій недавна повінь поробила мости небезпечними для переїзду.

МОСКОВСЬКИЙ РЕЛІҐІЙНИЙ ПРОТЕСТ ПРОТИ НЕДОПУЩЕННЯ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ВЕНКУВЕР, Британійська Колумбія, Канада, 1. грудня. — Трох Москалів, членів московської секти Духоборів, пробували недавно дістатися до Злучених Держав. Американський іміґраційний урядник у Венкувері випитував їх за погляди і переконався, що їх треба зачислити до так званих „фільософічних анархістів". На тій основі він відмовив їм дозволу на прихід до Злучених Держав. Щоби запротестувати проти сеї заборони, Москалі увійшли на дворець зелізниці Кенедієн Пасифик („Сіпіяр") у Ванкувері, зняли зі себе одіж і стали наго танцювати. Поліція їх зараз арештувала. Тепер Москалі грозять, що вони постараються, що для протесту проти їх арештовання ціла духоборська кольонія з місцевости Нелсон буде танцювати голо на вулицях Ванкуверу.

КИТАЙ ТА ЯПАН ДИСКУТУЮТЬ СПРАВУ ШАНТУНҐА.

ВАШІНҐТОН, 1. грудня. — Китайські та японські делеґати розбирали нині справу китайської провінції Шантунґа, забраної Япаном. На першім засіданню постановлено розбирати лише ті питання, щодо котрих обі держави не годяться зі собою, полишаючи на боці справи, щодо котрих вони згідні. Американські та анґлійські політики стараються довести до китайсько-японської згоди.

НАСЛІДКИ БУДІВЛЯНОЇ КАТАСТРОФИ.

Число жертв будівляної катастрофи в Бруклин, де завалився будуючийся театр, зросло уже до 7. В середу пополудни добуто тіло семого робітника, що погиб підчас завалення будинку. Обчислення робітників, вказують, що під руїнами находитися що найнайменче ще двох робітників.

Поліція робить дальші розсліди в справі причин катастрофи. На погляд будівляних експертів, котрих опінії вона питалася, причиною катастрофи був кепський матеріял, якого уживали будівляні контрактори. На основі сьої опінії, поліція арештувала в середу ще других 5 контракторів, так що тепер уже 7 людий находиться під арештом за катастрофу.

ВИПЛАТА ПОЛЬЩІ 10 МІЛІОНІВ ЗОЛОТОМ

Польський уряд одержав з Москви телеґрафічне повідомлення про те, що советський уряд заплатив представникам Польщі в Советській Росії 10 міліонів рублів золотом, які належні згідно рижському договору і виплата яких була поставлена в залежність від видалення російських антибольшевицьких діячів із Польщі.

АНҐЛІЯ НАДҐОРОДЖУЄ НІМЦЯ.

Вірна своїй засаді, що вона ніколи не забуде на менчої услуги, зробленої анґлійському морякови на морю, Анґлія недавно надгородила відзначеннями одного німецького капітана, даючи йому срібний пугар та золоту медалю. Надгородженнє відноситься ще до одної морської події в 1914 році. В лютім того року анґлійський пароплав „Кавнті оф Девон", пливуючи з Норфовк до Ротердаму, перевернувся на повнім морю. Через три дні і ночи капітан і 24 моряків зі залоги корабля ждали смерти від розбурханого моря, сидячи на перевернenім кораблі. На те надплив німецький корабель „Дайтшлянд", котрий зочив безрадний анґлійський корабель. Не зважаючи на небезпекудля власного життя, Гарцмаєр, перший офіцир німецького корабля, казав спустити лодку і поплив нею до анґлійського корабля. Всі анґлійські моряки були вратовані.

Незадовго потім прийшла світова війна. Через пять літ Анґлія та Німеччина були смертельними ворогами. По скінченню війни анґлійський морський уряд знов пригадав собі геройського німецького моряка. Коли недавно до Ню Йорку приплив корабель „Вистула", а на ньому приїхав до Америки Гарцмаєр. Зараз по його приїзді його відвідав анґлійський консуль і в імени анґлійського уряду вручив недавному ворогови Анґлії признаннє його відваги та самопожертвовання для ратовання людий на морю.

ЛОТИШСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

Лотишський університет в Ризі числить 4.379 слухачів, з того 2,998 мущин і 1.381 жінок. По національности мається 3.430 Лотишів, 583 Жидів, 277 Німців, 57 Росіян, 6 Литовців, 9 Естонців, 14 Поляків.

СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ В НЮ ЙОРКУ

Земляки! Вам звісні прикрі обставини нашої студіюючої молодіжи в Европі. Лютий Лях хоче згасити цвіт нашого народу — винищує нашу теперішню інтеліґенцію і хоче унеможливити витворенне всякої будучої української інтеліґенції. Лях вигнав наших студентів з їх університетів і примусив їх еміґрувати до чужих країв. По чужих школах сі наші студенти, сини наші або наших братів-селян, не мають змоги собі самі раду дати. Вони бідують, голодують, терплять всякі муки, щоби колись могли боротись за красше і свобіднійше життє українського народу. Звертаються вони о поміч до нас Українців в Америці, бо хто-ж інший може їм помогти?

Наше Товариство Української Молодіжи хоче, о скільки може, поратувати українську молодіж зі старого краю, — сю виростаючу душу української народности; тай на сю благородну ціль устроює **Святочний Концерт** в память 5-літних роковин смерти Івана Франка. Концерт відбудеться в неділю, 4-го грудня, о годині 8. вечір, в салі Українського Народнього Дому при 217-19 Іст 6-ій улиці, Ню Йорк. На концерті виступають отсі Вам знані українські сили: п-на Марія Корінь з Йонкерс, п-на Йосифина Яремівна і п-на Ольга Куликівна з Ню Йорку, п-на Ольга Тимкевичівна з Пасейку, сестри Бемківни з Бруклина, молодий Осип Стеткевич з Джерзи Сіти, Лавришко, Ярема, др. Демидчук з Ню Йорку, мужеський квартет і хор Бруклинського Бояна під диріґентурою В. Савицького. Також виступає, перший раз на українському концерті, Константин Букетов, славний оперовий барітон, котрий певно задоволить всіх своїм співом.

Про положенне українських студентів в Европі буде говорити др. Лонгин Цегельський.

Земляки! Поможіть нам, щоби дохід з сього концерту, призначений на поміч українським студентам в краю, був як найвисший, і **щоби ми, українська молодіж в Ню Йорку і околиці, могли нашим дорогим старокраєвим товаришам справді улекшити їх теперішні гіркі часи студій!**

ЗА ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ

Комітет Концерту:
Володимир Ярема,
Юлія Шевчуківна,
Омелян Коцко,
Петро Мартинюк,
Михайло Родик.

ЗУДАРЕННЄ ЛІТАКІВ У ВОЗДУСІ

Над полями військових вправ коло міста Лотон, в стейті Оклагома, відбувалися воєнні вправи військових летунів. Підчас вправ два літаки налетіли на себе і зударелися на висоті дво тисяч стіп понад землею.

Наслідком зударення крила обох літаків счепилися зі собою так, що машини не могли розділитися. Оба аероплями вкупі полетіли долів і впали недалеко військового Форту Сил. Як літаки вдарилися об землю, машини літаків експльодували, а бухаюча поломінь обняла оба літаки. Військові амбулянси на тяжких моторових возах кинулися на місце нещастя, але заким доїхали до нього, тіла нещасних летунів уже були звуглені так, що їх не можна було відріжнити від себе.

Погибли чотири жовніри-летуни; з них один був капітаном, один поручником, а два були прості рядові.

БУНТ СЕРЕД БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ВІЙСКА КОЛО КИЄВА

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЗВІРСТВА КОЛО КАМЕНЦЯ ПОДІЛЬСЬКОГО.

ВІДЕНЬ, 1. грудня. — Сюди доносять, що серед большевицьких війск, які стоять для „оборони" Киева перед українськими повстанцями, вибух бунт.

Як большевики втікали з Каменця Подільського, то забрали зі собою 217 заложників — дідичів, офіцирів, інжинірів, рабінів і учителів. Вони казали їм відтак викопати собі гроби і постріляли їх в приявi родин.

ЛЄОН ТРОЦЬКИЙ ІДЕ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ.

КОПЕНГАҐА, столиця Данії, 1. грудня. — Російські ґазети пишуть, що Лєон Троцький вислав великі маси московського большевицького війска проти Українців.

З українських жерел доносять, що большевики поносять великі страти в борнях під Киевом, та що „червоні" війска переходять на сторону Українців.

Зі Львова сповіщають, що ґенерал Гуленко наступає проти большевиків зі своїм українським війском в силі 30,000 жовнірів. Його війско зростає з дня на день, бо до нього прибуває щораз більше селянських добровольців.

УКРАЇНЦІ ІДУТЬ ДО ПОВСТАНСЬКОГО ВІЙСКА, А БОЛЬШЕВИЦЬКЕ БОЙКОТУЮТЬ.

ТЕРНОПІЛЬ, 7. падолиста. — В околицях Каменця Подільського зявився повстанський загін імени Янка Кармелюка. Біля Нараївки загоном знищено карний відділ Бесарабців. Обстріляно роїзд 15-го башкирського ескадрону. Ранено двох „диких" їздців. Каменець окружено наново повстанськими заставами. По еслах розліплено накази про мобілізацію від імени Начальної Команди Повстанської Армії Української Народньої Республіки. Рядом з тим наліплено й накази про загальну мобілізацію до советського війска. Селянство до большевицького війска не зголошується, але покищо не іде ще масово й на український поклик, боячись репресій з боку бродячих советських банд. Таке становище лише в крикордонній кам'янецькій смузі. Добровільно селянська молодь купами пробирається до головних сил, що оперують за лінією Буга.

ДОБИЧ УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ.

ЛЬВІВ, 12. падолиста. — При захопленню Проскурова повстанці здобули цілий советський гарматний дивізіон в повному боєвому складі разом з гарматами, набоями, кіньми і т. д. Оповідають, що всю зброю зараз же розділено поміж повстанцями.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПРОПАҐАНДА ВЖЕ ОСТОГИДЛА НАРОДОВИ.

СКАЛА НАД ЗБРУЧЕМ, Галичина, 11. падолиста. — Прибувші з України переказують деякі цікаві подробиці передповстанської діяльности. Большевики, маючи в своїх руках друкарні, весь папір і т. д., дуже добре поставили справу пропаґанди. Їх друковані відозви, заклики у великій скількости порозліплювані були по всіх дверях, плотах і т. д. Але ніхто їх не читав. Остогидли народови. Кождий наперед добре знає, що може в них прочитати.

Зате повстанські відозви, друковані на машинці, шапіроґрафі, чи навіть писані від руки, читали запоєм.

КОНФІСКАТА ЧАСОПИСІ „УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА".

ВАРШАВА, столиця Польщі, 13. падолиста. — Польська поліція у Варшаві сконфіскувала 156-те число тутешнього дневника „Українська Трибуна", з 9. падолиста, 1921, в якому була надрукована „Відозва Головного Повстанчого Командування".

Ся конфіската є замітна тому, бо „Українську Трибуну" вважають органом головного отамана Петлюри, який підпирає повстанський рух на Україні. Очевидно, ся конфіската — се наслідок польсько-большевицької приязни.

ДАЛЬШІ ПОЛЬСЬКІ АРЕШТИ В ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ, 8. падолиста. — Переведено цілий ряд арештів і трусів на провінції, а саме: в Старому Самборі, в Судовій Вишні і в Перемишлі. В Перемишлі зачинено українську робітничу ґазету і заарештовано адміністраторку видавництва Марію Олейко.

ДЕЛЕҐАЦІЯ В СПРАВІ АРЕШТІВ.

ЛЬВІВ, 8. падолиста. — В тутешніх українських кругах виринула думка післати до Варшави делеґацію в складі осіб не-політичних, які близько стоять до духовенства. Делеґація мала-б на меті порушити справу останніх арештів.

ГОЛОДОВІ ЗАВОРУШЕННЯ У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ, 1. грудня. — Вчера вибухли у Відні великі голодові заворушення. Товпа рабувала склепи і готелі. Між іншим обрабовано жінку і дочку американського полковника Генда. На тімсамім поверсі жиє також американський полковник Миллер, але коли сей вивісив американський прапор і промовив до голодних по англійськи, вони спокійно відійшли.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сиі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СУД НА РОЗДОРОЖУ.

Один нюйорський суддя видав позавчора ореченне, яке можна назвати найзнаменнійшим судовим ореченнем послідних років. Як що воно устоїться і не буде змінене висшим судом, воно буде становити зворотну точку в американськім законі про відношенне робітників до підприємців.

Кравецька юнія нюйорських кравців, котра дня 14. падолиста сього року почала страйк кравців, в котрому взяло відразу понад 60,000 робітників, а в якому ще й тепер находиться коло 55,000, внесла проти товариства кравецьких підприємців дуже цікавий позов. Цікавий, бо такого позву ще юнія ніколи не вносила. Домагалася вона в позві видання судової заборони („інджанкшен") проти кравецьких підприємців; суд мав заборонити кравецькій організації, її урядникам і членам робити щонебудь, що противиться умові, зробленій межи підприємцями та кравцями. Ся умова мала в собі постанови про 44-годинний тиждень праці та про плачення робітникам після тижня, а не від штуки. Вона мала обовязувати до дня 1. липня 1922. року. Ось власне до сього часу роботодавці та їх менаджери не малиби права робити чогонебудь, що не годиться зі згаданим контрактом. Вони не малиби права навіть нараджуватися над тим, якбито обійти умову. Таке поступованне уважалобися зараз за непослух супроти суду (так звану „погорду для суду", контемт оф корт), за котрий суддя може карати грошево та вязницею необмежено, після своєї вподоби.

Такого судового приказу домагалася від суду кравецька юнія. Суддя видав тимчасовий приказ того змісту, якого юнія жадала. За кілька днів відбудеться переслуханне в тій справі, після котрого суд орече, чи заборона тимчасова має стати постійною, чи підприємцям має заборонитися на будуче робити все те, що їм тепер забороняється лише тимчасово. Що скаже остаточно суд в тій справі, сього, відомо, ніхто наперед сказати не може. На всякий случай Злучені Держави стоять перед незвичайно важним судовим рішенням. Досі лише підприємці покликалися на свої контракти з юніями, домагаючися від суду заборони проти юнії нарушувати контракт з підприємцями. Досі лише підприємці покликалися на „святість контракту", на його ненарушимість. Досі судові заборони і прикази видавано лише на користь підприємців. Не винуваті були в тім згляді суди. Не видавали вони таких рішень не тому, щоби вони були ворожі робітничим організаціям, а просто тому, що робітничі організації, відносячися з підозрінням до судів, які вони усе обжаловували о сторонничість в справах межи робітниками та підприємцями, о такі судові рішення ніколи ще не просили. Досі лише фабриканти кликали судової помочи, як робітники виходили на страйк проти своєї умови з підприємцями. В таких случаях суд звичайно забороняв юніям, юнійним урядникам та юнійним членам робити щонебудь, що противилося контрактови. Робітники нераз відчували такі заборони болючо. Вистарчило судови заборонити юнійним урядникам видавати юнійні гроші на піддержку страйку, щоби убити страйк. За непослух судовому приказови та заказови сипалися на робітників та робітничі організації кари та кримінали.

Коли вже судова практика в тім згляді була добре утверджена, тоді робітники зажадали по раз перший охорони для себе. Тепер робітнича юнія зажадала від суду признання святости контракту, коли ходить о інтереси робітників. Нюйорські кравці визвали суд на публичне видовище сказати, чи теорія про святість контракту добра лише для підприємців, чи вона так само добра для робітників. Чи вона служить для охорони лише можних світа сього, чи може служить для охорони обох сторін в умові. Суд мусить показати, чи він трактує обі сторони в котракті так само, з рівною строгостю. Чи він признає те саме безправним по стороні підприємців, що він признає безправним по стороні робітників. Чи американський закон є павутина, в котрій муха увязне, а велика комаха проскочить.

Ціла Америка дивиться на правну боротьбу нюйорських кравців. Зі становища американської суспільности важнійше не те, чи страйк скінчиться зараз, чи пізнійше, чи сяке або таке ореченне суду буде мати вплив на його покінченне, чи ні. Для суспільности богато важнійша друга справа. Від становища суду залежить щось богато більше: довіре американського робітника до американського суду, яке, нігде правди діти, досить захитане. Для суспільности, і то для цілої суспільности, а не лише для робітництва, найважнійшою справою повинно бути те, щоби суспільність відчувала, що в судах дійсно діється справедливість. Поважання для суду треба навіть для самого суду, бо нічо так не помагає вимірови справедливости, як поважанне до нього, випливаюче з переконання суспільности в його безсторонність.

МІЖНАРОДНЄ ЗНАЧІННЄ ЧЕСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ДОГОВОРУ І ГАЛИЦЬКА СПРАВА.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Найважніща політична подія в Европі це тепер заключення чесько-польського договору.

Перша точка сего договору каже, що Чехія Польща й Польща Чехії ґарантують „стан посідання **на підставі договорів, на яких опирається їх незалежність і державна організація".**

Друга точка договору зобовязує кожду з тих держав до прихильної невтральности й допущення перевозу воєнних матеріялів на випадок **нападу** сусіда.

Трета точка договору займається **Східною Галичиною** й Словаччиною, постановляючи, що Чехія не забере голосу в справі Сх. Галичини, а Польща в справі Словаччини. І Чехія Польща зобовязуються не терпіти на своїй території військових ні політичних орґанізацій, звернених проти одної з них.

Четверта точка прирікає „принятте до відома" договорів з иншими державами. Таким чином обіцяли Чехи Полякам приняти до відома рижський договір, але тільки приняти **„до відома",** не признати його правним, бо инакше ся точка противилисяб точці першій, якою східних границь Польщі не означено.

Пята точка включає в сей політичний договір заключений передтим (ще 20. жовтня с. р.) договір торговельний. Він управильнює справу перевозу товарів (транзітів), перевозових тариф і т. п. Обі держави прирікають собі найбільше упривілеєнне в торговлі й перевозі. — Ся точка найважнійша для Чехії, бо дає їй можність торговлі з Україною й Росією. Для Польщі ся точка важна остільки, що дає Полякам до певної міри можність торгувати з західними державами без ласки Німеччини. Через Чехію, Австрію й Швайцарію осягає Польща вправді довше й неконче дешеве але все таки якесь полученне з Францією.

Шеста точка піддає кожде непорозуміннє між Чехією й Польщею мировому судови.

Сема точка замикає можність порозуміння з иншими державами на основі договорів, противних сему договорови.

Осьма точка постановляє, що сей договір обовязує пять літ, але вже по 2 літах можна його виповісти на 6 місяців наперед.

Ціла та умова заключена по наказу Франції.

Яке значіння має сей договір? Він має инакше значіння Чехії, инакше для Польщі, а зовсім инакшого рода значіння в міжнародній політиці.

Передовсім треба ствердити, що **се порозуміння** між Чехією й Польщею **неприродне.** Бо Польща може істнувати тільки тоді, коли на сході не буде сильної словянської держави, а Чехія може істнувати тільки тоді, коли на сході Европи буде міцна словянська держава.*)

*) Все одно, чи це буде сильна Росія, чи сильна Україна, чи якась федерація обох сих держав. В однім, другім і третім випадку наслідки будуть основно инакші для Польщі й основно инакші для Чехії.

Значить — між Чехією й Польщею є життеве противенство, прямо противенство в основі їх істновання. Між такими державами порозумінь нема.

Якже тут прийшло до порозуміння?

Треба признати, що польські політики розуміли й розуміють се основне противенство між Чехією й Польщею. Але Польща не є ніякою незалежною державою й сей договір заключила вона по наказу Франції, до чого Поляки отверто признаються. За се дістали при помочі Франції позичку.

Инакше з Чехією. Се держава тепер дійсно незалежна. Чеська валюта стоїть висше від німецької, австрійської, польської, мадярської й румунської. А прецінь Чехія **з хвилевих господарських** причин заключила сей політичний договір. Вона заключила його добровільно, бо Франція Чехії присилувати не могла. **Для Чехії сей договір на дальшу мету прямо небезпечний,** хоч укладали його Чехи дуже обережно. Так видно, що вони а не Поляки були панами при столі, на якім списували се нещире порозуміннє. Вже перша точка сего договору вказує, хто його укладав, чи радше диктував. Ся точка, переложена на зрозумілу мову, говорить: Польща ґарантує Чехам посідання всіх **земель,** які тепер Чехія має, а **Чехія ґарантує Польщі тільки її західну границю.** Що буде зі східними границями Польщі, про це Чехія не хоче чути й знати. Таким чином вложили Чехи Полякам у страву дуже неприємного дергана. Ця точка розриває тисячелітню приязнь між Поляками й Мадярами; бо Поляки признали й ґарантували відірванне від Мадярщини значних і богатих земель бувшої Угорщини, які забрали Чехи. Ця одна коротка точка договору криє в собі не тільки всю непевність територіяльної величини й навіть істнування Польщі, не тільки розсварює Польщу з Угорщиною, але напевно розсварить в загертий спосіб також — Чехію з Польщею. Ця точка кине згодом Мадярщину в обійми несловянскиьх держав, Румунії й Німеччини. В разі зміни ситуації й скріплення міжнародного становища вже одної навіть меншої з тих несловянських держав, — Польща мусітиме відхреститися від цеї постанови договору. А тоді наступить отверта ненависть між Польщею й Чехією, причім не наладнається вже давна приязнь між Поляками й Мадярами. Бо Чехи з повним правом покликуватимуться вічно на це, що Польща явно признала їх права до бувших угорських земель. Так скінчилася пісня:

> Поляк—Венґер: два братанкі,
> Як до бойкі, так до шклянкі...

Але хоч які важкі в наслідки постанови цеї першої точки договору, то ще більше важке в наслідки те, чого в цій точці нема, але що зроблено на основі цеї точки: Чехи по сім порозумінню з Поляками зажадали від міжнародної комісії, щоби признала їм часть Горішнього Шлеска на правім березі ріки Одри, а саме вуглевий трикутник ратіобрський, який досі мала Німеччина. Поляки згодилися на це (незаписане в договорі домагання) і не тільки згодилися, але здається — самі підсунули Чехам цей смачний кусок. І це є знов другий дерган, але кинений уже в страву Чехам. З цего бачимо всю хитрість Поляків, які навіть у повній безсильности, коли по наказу Франції **мусіли** підписати це неприродне пороуміння, вспіли дати Чехам такий „дарунок", що він при певних обставинах страшенно відібється на Чехії. Бо чи Чехія дістане цей чорний трикутник, чи не дістане, — вже від хвилі домагання його вбився він їй у горлі всіми трьома кінцями. Вбився небезпечно. Бо Польща це держава й так асуджена на скоршу чи пізніщу смерть. Але Чехія моглаб істнувати й розвиватися, **як пожаданий посередник** між великим словянським сходом і промисловим заходом. Мілітарно вона, як слушно перестерігає її Масарик, не матиме ніколи першорядного значіння. А задля цего чорного трикутника треба буде колись стати до боротьби проти Німців, які не забудуть ніякого упокорення, коли тільки прийдуть до сили, або коли троха зміняться обставини. Не цю війну, яка була, але ту, яка буде, вестимуть Німці безпощадно, прямо роззвірілим способом, якого навіть в часі великої війни не бачила Европа. Це таке ясне як сонце. Вони не пічнуть цеї війни инакше як у порозумінню з Росією, що виразно заявив Людендорф і цілий ряд инших визначних німецьких провідників. Можна собі уявити, які інтересні будуть переговори між Росією й Німеччиною та як Німці використають проти Чехії цей її договір з Польщею, ворогом Росії.

Друга точка договору свідчить виразно, що і Чехи і Поляки відчували безодню, над якою будували свою кладочку: обі сторони застерігають собі **невтральність** на випадок нападу сусіда. „Моя хата з краю"... Ця точка викликає прямо смішне враження: вона виглядає так, кяби два стрільці-мисливі, що разом роздразнили медведя у леговищі, сказали собі: „Коли медведі нападуть, то ні я не буду боронити тебе, ні ти мене". — Наслідки такої постанови ясні. Тут видно, як уривалася линва, якою Франція стягала до купи Польщу й Чехію. Очевидно еЧхія не могла приречи Польщі, що буде її боронити перед Росією тим більше, що знала напевно, що Росія ніколи не згодиться на це, аби Польща сягала аж під Вильну.

Третя точка наробила у нас багато галасу. Але на мою думку вона сама нічого не говорить. Бо Чехія не сказала в справі Східної Галичини нічого гіршого, як сказала наша рідна сестриця Велика Україна в особі Директорії — тим менше не сказала нічого гіршого, що в першій точці договору доволі виразно винято з умови східні границі Польщі. **Важне тільки те, як Чехи поводитимуться тепер фактично супроти галицького війска, яке єсть у Чехії, галицького посольства і т. д.*) Щойно тоді можна буде сказати, як відносяться Чехи до справи Східної Галичини,** з якою звязана тісно справа Східної Галичини.

Та якби воно не було дальше, на основі сего договору між двома словянськими державами — годі виставити політикам нових словянських держав свідоцтво, що бистро дивляться в будуччину. Бо не кожде порозуміннє добре й розумне: зле і нерозумне єсть порозуміння **неприродне,** таксамо як очевидно недібране подруже. А що це порозуміннє неприродне, про те не може бути двох думок. Потверджує це преса і польська і чеська. Обі незадоволені з цього порозуміння. І незадоволені слушно. В варшавськім соймі заповіджено вже ряд інтерпеляцій і критик. Польський уряд має бодай оправданнє: мовляв, Франція наказала! „Пан каже, слуга мусі". Але що на оправданнє цього неприродного порозуміння має чеський уряд? Хиба біблійне оповідання про миску сочевиці... Бо фактом єсть, що Чехи зробили цей договір з хвилевого господарського інтересу (для зиску з торговельного транзіту). Чи це оплатиться — покаже будучність. На нашу думку цей „інтерес" скінчиться недобре й ще довго відбиватиметься Чехам.

*) Важне буде для оцінки чеського становища також поведеннє чеських офіціяльних представництв за кордоном супроти галицької справи. Це може найважніще.

Відень, 14. листопада, 1921.

Др. Осип Назарук.

„ВІРНІСТЬ" І „ВДЯЧНІСТЬ" ПОЛЬСЬКОГО „СОЮЗНИКА".

(Від власного кореспондента).

Головний Отаман Петлюра вів весь час політичну лінію, яку можна означити словами: „через Польщу до антанти". Хотячи добитися визнання Української Народньої Республики державами антанти й осягнути від них поміч проти большевиків, і бачучи, що держави антанти ставляться байдуже, а то й вороже до справи Української Народньої Республики, Петлюра думав, що коли він заключить союз з Польщею,— з тою Польщею, яка є „пещеною дитиною" антанти на Сході Европи, — то через Польщу зблизиться також до антанти.

Д-р Осип Назарук у своїй книжці „Рік на Великій Україні" пише, що Петлюра стояв у зносинах з Пілсудзким ще тоді, коли про се нікому й не снилося. Д-р Назарук каже, що він звязаний словом і про сю справу не може докладнійше говорити. Та треба сподіватися, що колись прийде час, коли можна буде с юсправу вияснити, і тоді побачимо, як хитрі Поляки використовували Петлюру, обіцюючи йому поміч у будові Української Народньої Республики, як тільки він згодиться відступити їм ті українські землі, яких вони домагаються.

Що польська дипломатія працювала такими обіцянками, се знаю з власного досвіду. Як відомо, Найвисша Рада Мирової Конференції в Парижі телеґрамою з 19. марта 1919 завізвала була обі воюючі сторони в Галичині, Поляків і Українців, негайно заключити завішенне оружя на основі тодішньої лінії фронту. Наслідком сього відбулися иереговори польських і українських делеґатів у Хирові 27. марта 1919. Я був тоді товаришем державного секретаря закордонних справ Західної Области Української Народньої Республики і поїхав сам на сі переговори як політичний делеґат при військовій делеґації. Переговори скінчилися нічим, бо Поляки не хотіли згодитися на тодішню лінію фронту, тільки домагалися лінії Берклеми, себто лінії, яку перед тим, 28. лютого 1919, предложила була обом сторонам антантська комісія під проводом француського ґенерала Бертелеми і якої ми не приняли, бо на її основі ми мали-б були відступити Полякам значну часть території, яка знаходилася в наших руках. Так само відкинули ми польське домаганне в Хирові. Підчас списування протоколу завязалася між мною і польським політичним делеґатом ґрафом Скарбком приватна розмова, в якій він між ин. сказав: „Я не знаю, чого Ви такі непримиримі. Адже Україна така велика, а Вам так залежить на тім маленькім куснику землі! Погодіться з нами, а ми Вам дамо поміч проти большевиків, здобудете велику Україну і буде добре і нам і Вам!"

Не потребую додавати, що мене та „приятельська порада" ґрафа Ккарбка зовсім не переконала.

Та можна за певне приняти, що такі самі поради йшли від Пілсудзкого до Петлюри доти, аж доки його не переконали.

При тім Польща держалася супроти Петлюри такої тактики, що до річевих переговорів не доходила, аж доки Петлюра не мусів уступити з Камянця й віддатися під опіку Польщі. Бо доки Петлюра мав ще територію й армію, доти все таки він не мусів приймати всіх польських умов. Аж тоді, як він опинився в Варшаві, аж тоді почала Польща річеві переговори. Бо тоді Петлюра мусів уже приняти всі, умови польських „приятелів" і „союзників".

Весною 1920 року Польща як „союзниця" Петлюри пішла на Київ. Не довго була там, але за той короткий час порядно **ограбила** цілу Правобережну Україну. Тільки того, на що українське правительство діставало від польського квіти, було на великі міліярди, — а що награблено без квітів?!

Коли большевики почали напирати на Польщу, українська армія проливала свою кров, **обороняючи українську Галичину для Польщі.** В одній з попередніх статей я згадував, що Поляки висловлялися з великим признанням про українську армію за те, що вона оборонила для Польщі Львів і Дрогобич.

Потім прийшов мир в Ризі. Польща заставила большевиків відступити їй ті самі українські землі, які їй перед тим відступив був Петлюра і заключила за сю ціну мир з Совітською Росією й Радянською Україною.

Признаючи Радянську Україну й її правительство, **Польща зломила свій договір з Петлюрою і зрадила його.**

Та на сім польська „вірність" і „вдячність" не скінчилася.

Недавно совітське правительство, переговорюючи з польським правительством про виконаннє умов рижського мира, поставило домаганнє, щоби Польща негайно викинула з своєї території провідників „контрреволюційних ґруп", які ведуть акцію проти большевиків. Се домагання відносилося до російської ґрупи Бориса Савінкова, і до Головного Отамана Петлюри та його окруження.

Се большевицьке домаганнє характеризує політику большевиків. Австрійський цісар Франц Йосиф І., здавивши в 1848 р. угорське повстаннє, не домагався від анґлійського короля видалення Ляйоша Кошута, провідника угорського повстання, який схоронився до Анґлії. Російський цар Микола II. не домагався ані від своєї союзниці Франції ані від своїх коронованих приятелів Вільгельма II. і Франца Йосифа І видалення Леніна, Троцького і взагалі російських революціонерів, які користувалися правом політичного азилю в Франції, Німеччині, Австрії. Зрештою ніяка европейська держава не була би дозволила, щоб инша держава мішалась в її внутрішні справи і диктувала їй, як вона має виконувати політичне право азилю.

Та большевики ріжняться від буржуазних правительств тим, що вона своїх політичних противників поборюють богато радикальнійше, ніж се роблять буржуазні правительства. Отже й поставили до Польщі домаганнє, щоб вона видалила з своєї території згаданих „контрреволюціонерів".

А що-ж на се Польща? Чи вона може з обуренням відкинула сей акт вмішання чужого правительства в її внутрішні справи? Де там! Вона згодилася на большевицьке домаганнє, особливо, що большевицьке правительство обіцяло, що після сповнення того домагання виплатить Польщі часть того золота (щось 10 міліонів), яке обовязалося виплатити їй в мировім договорі.

Правда, польські соціялісти внесли дуже остру інтерпеляцію в польськім соймі з протестом проти сповнення большевицького домагання, одначе опісля притихли і в соймовій комісії для закордонних справ голосували за сповненн ябольшевицьких домагань.

Запротестувала також „польська Ліга для оборони прав чоловіка і громадянина", — та з сим протестом так, як і без нього.

Очевидно, було би помилково думати, що Польща зробила так тому, бо мусіла; було би помилково звалювати вину на її слабість супроти большевиків. Не бійтеся, в справах, на яких Польщі залежить, вона вміє поставитися.

Але і на Українців і на Росіян дивиться Польща як на „бидло", яке не заслугує на людське поведеннє. Доки те „бидло" було їй потрібне для боротьби з большевиками, доти держала його в себе. Тепер нехай „бидло" забирається, бо воно вже непотрібне. Можна бути певним, що Польща з вдоволеннєм зустріла домаганнє большевиків, бо се їй дало нагоду позбутися „бидла", закриваючися конечністю міжнародньої політики.

Супроти Савінкова і товаришів польське правительство вже виконало своє зобовязаннє: польська поліція відставила їх до зелізничого ваґона і вони виїхали—мабуть до Чехії.

Щодо Петлюри і його ґенералів, то Українське Пресове Бюро ще давнійше донесло, що їх нема тепер на польській території.

Та не в сім діло, чи Петлюра і товариші самі виїхали з Польщі, чи їх заведе до зелізничого ваґона польська поліція.

Важне те, що Польща, заключивши союз з Петлюрою, доказала свою „вірність" мировим договором в Ризі, а тепер знов виявила свою „вдячність" видаленнєм Петлюри і його ґенералів — тих самих, що оборонили Львів і Дрогобич для Польщі! — з своєї території.

В сій справі відрадне хиба тільки те, що наші Придніпрянські Брати вчаться пізнавати Польщу. Вони повірили в гарні польські словаі заключили з Польщею союза. Та після того, як вони бачать польські діла, переконаються, що Польща, се такий запеклий ворог України, що з нею український нарід мусить вести боротьбу на життє або смерть.

Прага, 31. жовтня, 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

ОСІНЬ.

Понад доли, понад гори
Грають сурми, бють тамбори
І голосять на весь світ,
Що літна пора минула,
Що весна як би й не була,
Щоби знав усякий рід.

І здрігнулася природа,
Се для всіх лячна пригода —
Здивувалися поля:
Гляньте, жовтою стернею
Іде, іде четвернею
Пані Осінь холодна.

І злякалися пташата,
Утікають зимувати
На полудне у вирій,
Ліс, діброва, поле мовкне
І зелене листя жовкне
При дорозі осінній.

Мов чарівні, сонні крила,
Сіра мрака оповила
Чорний бір, розкішний гай,
Все там наче сном заснуло,
Перед Осінню клякнуло
Гине цвіт, весни розмай.

Лиш одні не вянуть цвіти:
То плекають наші діти
В грудях сонящні світи,
Вчуться Осінь побіджати,
Криги ледові ламати
І нової ждуть — Весни.

Ю. П.

ДОПИСИ

ВІЛМІНҐТОН, ДЕЛ.

Вілмінґтонець про віче в Філядельфії.

Аби побачити нашого дорогого гостя, д-ра Л. Мишуґу, та почути з його уст про події в нашім рідним краю, я заохотив кількох тутешних Українців і разом з ними удався на філядельфійське віче, що відбулося там 24. падолиста б. р. Про вислід того віча я тут говорити не буду, бо се певно зроблять самі Філядельфійці, але позволю собі описати одну річ, яка мені дуже заімпонувала.

Підчас промови д-ра Мишуґи счинився між присутними в галі людьми гамір. Я звернув свої очи в сторону того замішання і побачив, як люди тягнуть якогось Лейбового наймитка за ковнір та обурюються. „А то — кажуть — чортовий большевик кепкує собі з промови бесідника і насміхається з присутних на вічу 2.000 людий!" За малу хвильку большевицький апостол опинився на улици, а др. Мишуґа продовжав дальше свою знамениту промову.

Хоч се подія не весела, то я таки нею тішуся, а тішуся з двох причин: перше, що між двотисячною українською громадою, яка була присутна на вічу, трафився лиш один народний киринник; а друге, що філядельфійські Січовики так швидко з ним упоралися.

Таких Січовиків треба в кождій нашій громаді, а тоді дуже скоро виметено би большевицьке сміттє з української хати. Честь і слава таким Українцям як у Філядельфії, котрі так уміло і достойно поводяться на народнім вічу. Як би між Українцями була всюди така дисципліна і такий порядок як у Філядельфії, то нашим ворогам не довго прийшлобся панувати на українській земли!

Григорій Косовський,
член 247. від. У. Н. Союза.

КЛІВЛЕНД, О.

Відозва до Українців в Америці.

Ліґа Вільної України, товариство політичне, репрезентоване делеґатами українських братств і товариств у Клівленді, Огайо, на своїм засіданню дня 20. листопада б. р. рішила віднестись до Українців в Америці з зазивом до енерґічної боротьби і голосних демонстрацій за вільну, независиму Україну. Тепер радить конференція для розоруження у Вашінґтоні. Є там представники всіх тих, що рішали долю Европи по свому. Чи не добре булоб урядити тепер українську демонстрацію у Вашінґтоні, щоб і Американці і приїзжі почули, що ми ще живемо і не дамо себе живцем погребати.

Як вісти з Европи доходять, на Великій Україні розгорілось повстаннє. Галицька Україна жде тільки слушного часу. Правительство Західної України робить на вигнанню щб лише можна дорогою дипльоматичною. А чиж нам в такій важній хвилі сидіти спокійно з заложеними руками? Се значилоб, що ми на волю України махнулиб рукою.

Ні, не вільно нам рук заложити та дивитися спокійно на боротьбу і муку наших рідних за морем!

Наш спосіб боротьби — се грошева допомога, протести і демонстрації. Не кидаймо з рук того оружя. Тим оружєм нам вільно тут здобувати волю України.

До роботи, Браття і Сестри! Найперша річ, щоб Українці, котрі живуть близше Вашінґтону, постаралися задемонструвати в самім Вашінґтоні. Так робили суфражистки, доки не здобули свого. Так робили Ірляндці, так повинні і ми зробити. І з подальших місць люди прийдуть взяти участь в демонстрації: деякі на свій власний кошт, а інші на кошт громадський.

Не тратьмо надії! До діла!

Ню Йорк і Філядельфія, де є найсильнійші кольонії українські, повинні перші до сего взятись. Тогосамого дня можнаб вислати і делеґацію та постаратись для неї о послуханнє там, де треба.

Добре булоб, як би в такім поході явилась українська ґрупа в народних строях. Се заінтересувало би більше публику вашінґтонську і пресу.

Тай по інших місцевостях треба братись енерґічно до діла.

Справа наша приспана, а нарід безнадійно опустив руки.

Не пора нам спати, не пора рук опускати! Кождий нехай причиниться, чим може, до здобуття волі свому рідному народови. Грядучі покоління нас осудять по заслузі.

Наша боротьба тут додасть відваги і духа нашим браттям і сестрам у старім краю. Вони почують, що, хоть ми за морем, та за ними перед світом стоїмо. Вони почують, що ми помагаємо їм рвати ті кайдани, які вложила на Україну мирова конференція в Парижі.

Тож до боротьби за волю і долю України!

ЗА ЛІҐУ ВІЛЬНОЇ УКРАЇНИ В КЛІВЛЕНД, ОГАЙО:

Филимон Тарнавський, гол.
Іван Войціцький, секретар.

(Всі українські часописи проситься о ласкавий передрук сеї відозви).

БОСТОН, МАСС.

Боронім свій рідний край!

Сими днями я одержав від свого брата зі старого краю ось-таке письмо:

Озірна, 20. жовтня 1921.

Дорогенький Михасю!

Дуже дякую за лист. Про все старе можемо лише згадати як по чімсь умершім, бо ті, котрі були все нашими ворогами, тепер панують і знущаються над нами. Всі тюрми в Галичині переповнені арештованими Українцями. Муки страшні, а як довго — Бог його знає. Всі українські ґазети позакривані, так що нема способу крикнути на весь світ про заподіяні нам кривди. Словом: бють і плакати не дають.

Конскрипція у нас переводиться під баґнетами і на силу вписують усіх яко Поляків, а коли хто протестує, то спроваджують військо і роблять страшні, нечувані ніколи річи. Словом: ніколи не було в світі такого нещастя, як нам тепер.

Може-б Ти повідомив свої газети про се, бо в нас нічого не можна зробити. Ой, горе нам!

Здоровлю і цілую, Твій брат — **Василь Майданий.**

Родимці! Коли прочитаєте тих кілька слів тяжкого горя, то розберіть ті слова, застановіться над ними і спитайте самі себе, чим Ви бороните свій край від Ляхів тут в Америці, де Вам вільно робити всяку акцію проти Ляха-Татарина. То чого-ж чекаєте? Чого дивитеся рівнодушно на муки наших братів? Чи своєю байдужностю ми самі не помагаємо Ляхам проливати нашу кров?

Не будьмо темними парубками від московської комуни! Ми-ж є потомками славних прадідів наших, тож покажім, що справді любимо свій нарід. Але покажім се ділом, а не словом! Ми словами вже много показували, провадячи доси богато нерозумної політики.

Тепер, як знаєте, всюди по цілій Америці наші люди купують бонди позички для нашого галицького правительства, щоби тим способом помогти йому в боротьбі з хижим ляцьким наїзником на нашу рідну землю. Се є для нас велика нагода показати, що ми разом стоїмо з нашими старокраєвими братами проти спільного ворога.

Тут у Бостоні, так як і в інших наших громадах, ми маємо комітет до збирання гроший на українські бонди. Доси ми закупили тих бондів за яких $500, але то замало на таке місто як Бостон. Наш комітет — як Вам відомо — скликає на день 4. грудня б. р. всеукраїнські збори, які відбудуться в церковній гали зараз по Службі Божій. Тож проситься тих, котрі деклярували гроші на позичку, а ще їх не зложили, най принесуть деклярувану квоту на ті збори. І ті, котрі мають намір закупити українські бонди, нехай являться на заповіджених зборах.

Дорогі Браття! Єднаймося під оден прапор, синьо-жовтий, свій власний, а не позичений, і боронім свій рідний край! Боронім його нині, бо завтра може бути запізно. Закричім ще раз до тих, котрі зїхалися на раду до Вашінґтону. Тут нам се вільно зробити, бо тут нема Ляха над нашою головою. Може людська совість увійде в серця членів вашінґтонської конференції і вони накажуть диким Ляхам полишити нас, а забратися к чорту до Варшави. Там їх право, а наше на нашій земли!

М. Майданий.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

РЕЗОЛЮЦІЇ З ДЖЕРЗИСІТСЬКОГО ВІЧА.

На джерзисітськім вічу, яке відбулося дня 12. падолиста б. р. (звіт з сего віча був поміщений в 277-мім числі „Свободи"), ухвалено низше наведені резолюції, які задля їх актуальности поміщуємо тут в повній основі.

WHEREAS, Ukraina was an independent state from the ninth to the thirteenth century and subsequently and up to the year of Nineteen Hundred and Eighteen had been subjected to various foreign usurpation of its government, and

WHEREAS, on the first day of November, Nineteen Hundred and Eighteen, Western Ukrainia which was formerly a province of Austria and comprised the Eastern part of Galicia, proclaimed their independence, elected their President and ministers, etc. and established an independent and practical form of government entirely free and separate from all Nations including Austria and Poland, and

WHEREAS, the Poles were permitted by the Allied Powers, including the United States, to invade this country for the purpose of combating the Bolshevists on the Eastern Galician border, and

WHEREAS, the Poles under this pretense did not so combat the Bolshevists but proceeded to domineer Eastern Galicia and to opress and terrify the inhabitants, and

WHEREAS, the four millions population of Western Ukrainia speak a different language from its oppressors and usurpers and have maintained as their Capitol a distinct governmental seat and legislature in the City of Lemberg, and

WHEREAS, these people are subjected to great inhuman and terrible oppression exerted by Poland and are deprived of any actual participation in the operation of their government, and

WHEREAS, the United States has done nothing to restore this country to the Ukrainians and to releive it from oppression and destruction wrought as the results of the Poles deception upon the Allied Powers including the United States, therefore be it

RESOLVED, that the American citizens of Ukrainian descent declare for a general disarmament of the countries of the world particularly Poland, and be it further

RESOLVED, that the Polish army now occupying Eastern Galicia be recalled by the Allied Powers including the United States, and be it further

RESOLVED, that we urge our government to withhold any help or encouragement to be given to the Poles until they evacuate Eastern Galicia, and be it further

RESOLVED, that we urge the recognition by the United States of the Western Ukrainian Republic, and be it further

RESOLVED, that we urge our President and Congress to give every possible help to the Ukrainians in their struggle for independence against the Poles and Russian Bolshevists, and be it further

RESOLVED, that we urge the members of the American Delegation to the Disarmament Parley in Washington to take up and settle to the satisfaction of the Ukrainians the question of Western Ukrainian Republic and promote friendship and a better understanding between the Poles and Ukrainians and as a result thereof form a substantial barrier between Germany and Bolshevist Russia, and be it further

RESOLVED, that copies of this resolution be forwarded to the Conference on Disarmament, at Washington, to the President, Members of Congress, American Delegation and to the American Legion.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

НЕ ВБЮ ЙОГО!

Оповіданнє з життя задунайських Запорожців.

(Продовженнє).

(4)

„Через болото іде гребля?"

„Іде, але її не видко. Висипали її дуже давно, ще за цісаря Траяна. Катлабух, озеро Кітай і велике багно по тім боці Дунаю, що звеся Татарський остров, були тоді ще одним озером, великим як море. Низше Ізмаїла вливалася в тото озеро кілійська розтока Дунаю, там де тепер Кілія випливає з него. На сім озері був остров. Цісар Траян казав через озеро до сего острова покласти три греблі. Дві від заходу, а саме від місць, де тепер Некрасівка і Долекія, та одну від сходу, де тепер Кислиця. Таким способом можна було озеро пройти сухою ногою від Долекії чи Некрасівки до Кислиці і назад. Згодом Дунай замулив тото велике озеро, так що з него лишилися лише три менші. Сафтян, Катлабух і Кітай. Між ними і кілійським Дунаєм лишилося бездонне багно. Тоті греблі, що вели через давне озеро, лиш десь не десь вистають з болота. Здебільшого вони порозсувалися так, що подекуди треба брести по коліна в воді чи болоті. Очивидно, як хто знає, де під водою, чи болотом тота гребля. Місцями, приміром перед самим островом, при котрім греблі сходяться, тота стежинка під болотом така вузка, що як на долоню возьмеш в бік дальше ніж треба, то пірнеш на дно болота і ніяка сила не спасе тебе. Душегуби мабуть гадають, що як ти слідкуєш за ними, то тобі не схочеся важити власним життем, щоби на них відімститися за когось, що тобі ні брат ні сват; про кого й не знаєш, хто він такий був".

„Гадаєш, що звідси, де ми тепер, до Ізмаїла найкоротша дорога через болото?"

„Найкоротша, але дуже небезпечна. Вона лиш для таких, яким горить земля під ногами. Старі діди розказують, що в тій млаковині втопилося ціле турецьке військо. Коли вже більша часть війска була на гребли, вже й по тім боці острова, коневи провідника сховзлася нога саме в такім місци, де тверда стежка була широка лише на які дві долони. Кінь бебех в болото разом з провідником. Неопитний їздець, що ступав зараз за ним, з жаху обернув коня і, очивидно, пішов за провідником у безодню. Обертаючи коня наполохав черґового. Той скочив і пірнув за попереднім. Слідуючі верхові, не знаючи дальшої дороги і не в силі на вузкій, грузявиною закритій стежинці обернути конем, зховзувалися оден по одним з греблі і так вигибли всі до чиста. Тоті, що вже були на острові, але ще не зійшли на дальшу греблю, як вже зїли свої коні, вигибли з голоду. В живих лишилися тілько тоті, що ще були не зїхали з твердого грунту на скриту в болоті греблю. Бачучи що на багні діеся, завернули".

„Чи провідник добрий? Знаєш його?"

„Є два. Оден кацап, другий Запорожець. Кацап сидить там вже із поконвіку. Але се погана людина. Під його провід і опіку я не пішов би за нізащо в світі. Запорожець Кравчук прийшов сюди і осів над багном вже яких трицять років тому назад, ще заки ваша Січ перенеслася за Дунай. Знаю його дуже добре. У него два сини. Старшого Дамяна я ніколи не бачив. Він бував на Запорожу. І тепер козакує з Запорожцями та мало коли навідуєся до батька. Заки я перенісся під Акерман, жив в сих сторонах. Тоді я з молодшим Кравчуком, Іваном прожив неодну пригоду в лісах і плавнях. Тоті, що знають старого Кравчука, ненадумуючися віддають свою душу під його провід. Багно знає як свою власну хату. Проведе з завязаними очима. Погано булби, як би душогуби, наспівши раньше нас над багно, взяли його за провідника. Я не осмілився би лізти в багно за тим другим провідником, кацапом. Хиба би провів нас молодший Кравчук. Старший син, хоч шибайголова і також не страшків син, чогось то ніколи не показував охоти братися за батьківське ремесло провідника. За те молодший Іван, хто знає, чи тепер вже не певнійший провідник ніж батько".

„Може котрий з них", замітив Токаренко, „батько або син скаже нам, кого тоті кацапи вбили? Убитий мусить бути з сих сторін, коли їхав сюди. Кравчуки повинні пізнати коня і річи вбитого. Таку незвичайну шаблю, хто раз бачив її, не скоро забуде".

Козаки наближалися до хати Кравчука. Перед хатою на присбі сидів він сам, старий Кравчук. Побачивши козаків підвів долоню до чола, бо сидів проти сонця, яке осліплювало його і не давало розпізнати, хто такий наближаеся. Він дожидав старшого сина, котрий йому переказав ув, що сими днями приїде.

„Знов лиш якісь чужі", бурмотів, видимо роздратований. Певно схочуть, щоби я провів їх через багно. Будете ждати аж поверне Іван. Очивидно, як він схоче іти раз по раз. Як не схоче, то підождете на сусіда".

Тимко, що їхав попереду, підігнав коня і зупинився перед старим.

„Здорові були, батьку!" — крикнув, зіскакуючи з коня. Ви самі? Івана нема дома?"

„То ти, Тимку?... Давно не бачив тебе. Просимо у хату. Іван повів людий через багно до Далекії. Нині має вернути. Ти, ачу, не сам. За тобою ще хтось".

„За мною Запорожець, що їде до Ізмаїла".

„І для него знайдеся в моїй хаті кутик. Також з голоду не згине. Моя хата не богата, але що є, буде на столі".

Надїхав Токаренко, ведучи буланого. Кравчук глянув на Запорожця, на буланого, на Тимка і затрусився. Його лице споважніло, замрачилося. Вдивився в Тимка померклими очима.

„Чому ти, хлопче", промовив до него дріжачим голосом, „зараз не сказав, з якою вістию загостив до мене? Чому не скажеш зараз, що з моїм Дамяном сталося? Я не баба. Мене не треба приготовляти, щоби не повалився, коли в серце вдарить грім. Я вже мав час навчитися коритися долі".

Тимко і Токаренко зглянулися, та здивовані позирали на Кравчука. Не розуміли його. По старім поморценім, сонцем спаленім лици покотилися слези. Підвівся з лавки, підійшов до буланого і став з него стягати вантах.

„Як у вас нема відваги сказати мені правду, то не говоріть. Не треба. Яж знаю, що сей буланий, кінь мого старшого, мого Дамяна. Я дожидав сина, а діждався... Лише вірний кінь його вернув до мене, вість батькови приніс... І сей одяг його, і шабля його... Помер в дорозі, чи може погиб?... Скажіть! Чуете, що головне, що найгірше вже знаю. Знаю і не плачу. Де похований? По християнськи?"

Старий обняв коня за шию, притулився головою до него і гірко заридав. Кінь заіржав і тер писком об лице ридаючого. Подорожні ні словом не вторгалися до тихої розмови Кравчука з буланим. Сіли перед хатою на присбі і мовчки ждали, аж старий утихомириться. Тепер не сумнівалися, що убитий козак, котрого вони поховали, був сином Кравчука. Старий мовчки здоймив з коня весь тягар і заніс до хати. Коня розсубелав і розпопружив, підвів під саму ату і присилив до одвірка. Мовчки пішов до комори, виніс кобелю кукурудзи і поставивши перед буланим, сів, вже цілком спокійний, біля гостий.

„Тепер розповідайте... Коли і як тото сталося?"

„Нам, батьку, „зачав Тимко, „заки ви пізнали Дамянового уланого, ані в гадці було, що то кінь вашого сина. Що козак, якого ми знайшли убитого двома кулями і поховали, ваш Дамян".

„Знайшли убитого і поховали?... Нащож ви стягли з него одяг і притащили аж сюди? В чім ви його поховали?"

„Стрівайте! Розкажу всьо з кінця".

Старий вислухав ціле оповіданнє Тимка не перебиваючи ні словом. Коли Тимко закінчив, що вони слідкуючи за убийниками заїхали аж сюди, Кравчук сказав спокійно:

„Дістану їх в мої руки! Вони були тут. Були у мене. Знаю, хто вони. То липоване з Некрасівки. Відай самі не знали, що вбили мого сина, бо хотіли, щоби я провів їх через багно до Некрасівки. Але я дожидав Дамяна. Тому й не провів також Запорожців, що вчера пішли на той бік до Долекії, лише віддав їх під опіку Івана. Липован поміщ мій сусід. Як и ви були надїхали пів години скорше, то були би їх перейміли ще тут, по сім боці багна. Але вони не втечуть мені. Ще може й на багні перейму їх. Як їх не спіймак заки ще будуть дома в Некрасівці і як почують, що ви пробралися через болото, то готові здогадатися, що ви в погоні за ними. Тоді втечуть. Але я таки знайду їх, деб не скрилися. Хоч би й на дні пекла!... Поведу вас. По дорозі ми повинні зустрітися з Іваном. Підожду на него на острові, що посередині багна. Піде зі мною за ними".

„І я піду з вами, хоч би й на край світа!" додав Тимко. Надіюсь, що і Токаренко поможе нам".

„Очивидно, що не лишу вас, промовив Токаренко. „Правда, я в Ізмаїлі маю орудку. Мушу бачитися з старшиною, що там дожидає мене. Але Ізмаїл недалеко, скоро справлюся. Лише перекажу, що треба і піду з вами... Але я гадаю, що ми спіймаємо їх по дорозі до Ізмаїла, так що я не загаюся, помагаючи вам".

Кравчук не довго виряджався в дорогу. До кульбаки буланого присилив невелику сакву з харнами, за пазуху всунув гаманець з грішми, взяв шаблю, пістолі і рушницю і пішов до сусіда, старого рибалки, просити, щоби пильнував його хати. Перехрестився, сів на буланого і рушив в дорогу.

В багно вїхав перший Кравчук. За ним ступав Токаренко, так що писок його коня доторкавсь фоста буланого. За Токаренком таксамо Тимко. Хоч Кравчук потерпав, що убийники його сина можуть втечи, не підганяв коня. Тут кінь, що в грузявині брив раз по коліна, раз по само черево, сам знав, коли іти скорше, і коли посуватися поволи, як равлик. Так пробрили половину болота і вже були перед островом.

„Тепер обережно!" крикнув Кравчук, коли його кінь вже станув передними ногами на березі острова. „Ані на волос в бік! Тут гребля вузка на дві долоні і ховзка. Найліпше зробите, як станете. Як я буду на березі, стану просто вас так, що ваші коні, вдивляючись в мене, не схибнуться ні в сей ні в той бік. І ви не дивіться ні в бік ні в болото, лише просто себе, мені в очі.

(Дальше буде).

ЯК ВИМИРАЮТЬ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ.

Кореспондент „Менчестер Ґвардіян" пише з с. Семекіна біля Самари:

Ташкентський експрес їде майже 36 годин з Москви до Самари. Він затримується на кожній стації, де громади вбогого вдітих чоловіків, жінок і дітей, які продають подорожним хліб, яйця, молоко масла, кури, рибу і овоці, підходять до потягу. Підчас цілої подорожі видно тільки степ. Аж до ріки Сури здається, що врожай доволі добрий. Біля Сизрані поля замітно спалені, та тільки дерева осталися зеленими. Волга так опала, що в середині ріки видно цілі пасмуги суші. Коли потяг приходить до Самари, не замітно звичайної громади торговців. Перони переповнені голодними, обдертими збігцями, які лежать біля купи постелі горшків та кухонного начиння, цих останків їх домашнього добробуту. На перший погляд в Самарі цілковита недостача всяких споживчих продуктів. Але це враження зміняється в стаційнім ресторані, де можна дістати обильне і добре приготоване їдження за 9—10 тисяч руб., ц. є менш-більш за третину московської ціни. Перед війною Самара заможним торговельним містом з 150.000 мешканцями. Вона має звичайний характер непривітливости російських провінціональних міст; має широкі вулиці з камінним бруком, низькі, по більшій частині деревляні доми з різбленими окрасами. Війна, революція, контрреволюція і голод вбили торговлю. Населення зубожіло, доми запущені, вікна повибивані або забиті дошками, на вулицях великі діри, всі маґазини порожні. Самара є брудна, погано воняє та переповнена жебраками і збігцями з близьких місцевостий. Такий самий образ повторяється у всіх селах голодом охопленого району. Семекіно це село з 200 деревляних домів, віддалене від Самари на 32 кільометри. Тут немає зовсім брукованих вулиць. Довга й широка просторонь голої, засушеної землі тягнеться через місцевість. Біла церков з своїми копулами перевишає всі инші дахи. Безмежний простір хвилює в далечінь. На просторі 500 анґ. миль між цією місцевостю і Москвою ніякої гори, ні навіть горбка. Темно-бура земля засохла в тонький, делікатний пил. Вітер розносить його по рівнині в довгих рівнобіжних густих, бурих хмарах за колибаючимися возами, які тягнені смертельно змученими кіньми поволі порушуються в напрямку Самари. Крім найнижчих заглублень, де ще земля затримала трохи вогкости, нема ніґде ніякої трави, тільки хабаззя та бодяки. Збігці куняють на постелі на возах. Всі коні є так сухі, що їм видно ребра та так слабі, що вже по малій дорозі падають. По дорозі сюди я бачив кілька кінських шкелетів. Одна родина старий чоловік, його жінка і шестеро дітей стояли безпомічно і апатично коло свого коня, який перед кількома мінутами здох. З мертвих коней здирають шкіру, їх мясо їдять або продають. Родина продовжує подорож пішки, полишаючи більшу частину домашного знаряддя на шляху.

Майже половина домів в Семекіно опущена. Я був у одної родини з вісьмох осіб, які показували мені все, що їм осталося до їдження: кілька засушених-томатів, кусок хліба з трави, шкіра мельонів і сушені насіння сонішника. Цей хліб це чорна глиняста маса, склеєна в круглі бохонці, противна кождому, хто сам не є близький голодової смерти.

Вони позарізували всю свою худобу, за виїмком одного сухого коняки, навантажили свій віз постелею і мебелю, щоб їх продати в Самарі. Се мабуть вистарчить, щоб купити харчових продуктів на один або два тижні, а тоді вони так, як се роблять инші, зберуть все і виїдуть до Самари. Се доля численних родин в голодовому районі. Їх споживчі продукти вичерпуються, то вони покидають свої доми в надії деинде уникнути смерти. Вони удаються по більшій частині у велике місто, коли таке находиться недалеко, але дуже часто сами не знають куди йдуть, тільки мандрують далі, аж доки з вичерпання не впадуть. Сі які не мають коня і воза, чекають терпеливо на смерть в своїх домах. Коли негайно не прийде допомога, то в Семекіно нелишиться ні одної живої душі.

Мешканці встратили всяку надію. Деякі з них обиджені, що хтось чужий дивиться на їх нещастя. Оповідання про американську допомогу не роблять вже враження. Голод за довго тревав і за богато обіцянок осталися нездійснимими. Одна стара жінка сказала: „Бог дає американцям так богато збіжжя, а нам нічого, се якийсь дивний бог". Инша жалувалася, що вона ніколи не мала щастя — її діти, на жаль, не захворіли холерою, та замість наглої смерти очікує їх повільне конання. Инша почала плакати оповідаючи, що в неї двоє дітей, яких вона не може виховати. Одна цілковито рівнодушно призналася, що вчора задушила свою дитину, бо не мала чим її виживити. Взагалі люде в селі мало нарікають. Деякі навіть сміялися показуючи мені свій противний хліб та прохаючи покоштувати його. Здавалося, що ніхто з них фізично не терпів. Я не вірю, щоб оповідання про ґнані голодом маси, які в панічнім страху тягнуть на північ та нападають на міста, були правдиві. Я бачив кілька курок, які свобідно бігали по селу, але ніхто не думав, яку небудь з них вкрасти. По дорові до Самари істнує комунальне господарство, яке виживляє десять родин. Воно побудоване в долині, на дні якої росте шувар і зелена трава. Я вступив до хати і найстарший віком селянин дав мені молока, житний хліб і сонішникове насіння з чисто російською гостинністю. Я не міг відмовитися без образи для його. Доволі велика череда паслася в долині. В далі видно від тижнів цілі череди збігців. Але на цвитуче мале господарство ніхто ніколи не нападав та його багаті засоби ніколи не захвачували голодуючі маси. Сильний, добре віджививлений чоловік, який кілька днів остається без їди, може голодом бути приведений на край розпуки, але сі, що поволи місяцями голодують, не є спосібні до повстання. Вони з дня на день слабіють на тілі і на душі, а коли не підлягнуть якій слабости, незамітно переходять з життя у смерть.

ХЕМІКИ ПРОТИ СОВЄТСЬКОЇ ВЛАДИ.

З Риґи, столиці Латвії, доносять:

На цих днях в Москві закінчився зїзд хемиків, на якому комуністи понесли повну поразку.

Зїзд ухвалив різку резолюцію що до терору совітської влади, комуністичного засилля і політики сов. влади в професіональному рухові, де ця влада домагається зробити всі професіональні орґани слухняною зброєю в руках комуністів.

„Известія" про цей зїзд повідомляють:

„На зїзд прибуло 242 делеґата: 91 комуніст, 22 ділової ґрупи і 129 „незалежних". Тов. Калинин в своїй промові закликає членів зїзда вирішити остаточно, ким підуть хемики — з совітською владою чи з її ворогами. Тов. Васюбні підкреслив, що управа, яка пройшла на 3-му зїзді хемиків під прапором меньшевиків, не виконувала постанов вищих профорґанів і провадила ворожу політику до совітських, господарчих і професіональних орґанів. Ділові доклади на фабриках і заводах мали цілковито отвертий характер аґітації проти совітської влади.

Після довгих суперечок на ранішнім засіданню 4 жовтня була прийнята резолюція незалежних більшістю 123 голосів проти 113 голосів.

Резолюція „незалежних" рішуче виявляє небажання ґрупи хемиків працювати разом з совітською владою, а тим самим стає на шлях боротьби з нею.

В наслідок цього ком. фракція постановила залишити салю засідання та утворити червоний профсоюз хемиків.